

Відпустка працівника в Україні: правові аспекти

Вступ

1. Щорічна відпустка
2. Лікарняна відпустка
3. Декретна відпустка
4. Відпустки при народженні дитини
5. Відпустка за сімейними обставинами
6. Відпустка при втраті рідних
7. Оплачувана відпустка при переїзді

В

Одним із найважливіших питань, яке необхідно вирішити у відносинах роботодавець-працівник, є право працівника на відпустку. У більшості випадків очікування іноземних компаній, які засновують дочірні компанії в Україні, відрізняються від правової ситуації в Україні. У цій статті йдеться про основні види відпусток, які найбільше цікавлять таких роботодавців.

1. Щорічна відпустка

Тут розрізняють такі види:

- основна відпустка – не менше 24 календарних днів за відпрацьований робочий рік, що відлічується з дня укладення трудового договору; окремих категоріям працівників, робота яких пов'язана з підвищеним нервово-емоційним й інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних географічних і геологічних умовах й умовах підвищеного ризику для здоров'я, – тривалістю до 35 календарних днів за Списком виробництв, робіт, професій і посад, що його затверджує Кабінет Міністрів України; наприклад, за роботу на ПК надається відпустка від 1 до 4 календарних днів;
- додаткова відпустка за роботу зі шкідливими та важкими умовами праці – до 35 календарних днів працівникам, зайнятим на роботах, пов'язаних із негативним впливом на здоров'я шкідливих виробничих факторів, за Списком виробництв, цехів, професій і посад, що його затверджує Кабінет Міністрів України; працівникам із ненормованим робочим днем – тривалістю до 7 календарних днів згідно зі списками посад, робіт та професій, визначених колективним договором, угодою;
- додаткова відпустка за особливий вид праці та її тривалість, що надається:

інші додаткові відпустки, передбачені законодавством.

Також варто згадати про щорічну відпустку, яка надається працівникам, які мають дітей:

1). щорічна соціальна оплачувана відпустка:

одному з батьків, які мають двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину з інвалідністю, або які усиновили дитину, матері (батьку) особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, одинокій матері, батьку дитини або особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, який виховує їх без матері (у тому числі у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), а також особі, яка взяла під опіку дитину або особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, чи одному із прийомних батьків надається щорічно додаткова оплачувана відпустка тривалістю 10 календарних днів без урахування святкових і неробочих днів.

2). відпустка без збереження заробітної плати:

матері або батьку, який виховує дітей без матері (в тому числі й у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), що має двох і більше дітей віком до 15 років або дитину з інвалідністю, – тривалістю до 14 календарних днів щорічно.

2. Лікарняна відпустка

До тимчасовою непрацездатності («лікарняної» відпустки) внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, а також тимчасової непрацездатності на період реабілітації внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, застосовується таке правове регулювання:

Перші 5 днів допомоги по тимчасовій непрацездатності оплачує роботодавець, решту – Пенсійний фонд України.

Інша стаття за темою: Зміни в наданні та використанні відпусток в Україні

Тимчасова непрацездатність може мати місце і в інших випадках:

- допомога по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років виплачується застрахованій особі з першого дня за період, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але не більш як за 14 календарних днів;
- допомога по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років, якщо вона потребує стаціонарного лікування, виплачується застрахованій особі з першого дня за весь час її перебування у стаціонарі разом з хворою дитиною;
- допомога по тимчасовій непрацездатності для догляду за хворим членом сім'ї (крім догляду за хворою дитиною віком до 14 років) надається застрахованій особі з першого дня, але не більш як за три календарні дні, а у виняткових випадках, з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та побутових обставин, – не більш як за сім календарних днів;
- допомога по тимчасовій непрацездатності у разі захворювання матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до 3-х років або за дитиною з інвалідністю віком до 18 років, надається застрахованій особі, яка здійснює догляд за дитиною, з першого дня за весь період захворювання.

Розмір соціальної допомоги у разі тимчасової втрати працездатності залежить насамперед від страхового стажу і становить, зокрема:

1). 50% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж до 3-х років;2). 60% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж від 3-х до 5-ти років;3). 70% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж від 5-ти до 8-ми років;4). 100% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж понад 8 років.

3. Декретна відпустка

На підставі медичного висновку жінкам надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами («декретна» відпустка) тривалістю:

- до пологів – 70 календарних днів;
- після пологів – 56 календарних днів (70 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей і в разі ускладнення пологів), починаючи з дня пологів.

Допомога по вагітності та пологах застрахованій особі виплачується за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами.

За бажанням жінки та за відсутності медичних протипоказань частина 70 календарних днів, передбачених до пологів, може бути перенесена і використана жінкою повністю або частково після пологів, починаючи з дня пологів. Однак, загальна тривалість відпустки не може перевищувати 126 календарних днів (у разі народження двох і більше дітей та ускладнених пологів – 140 календарних днів).

Пенсійний фонд України виплачує допомогу по вагітності та пологах вагітним жінкам.

Після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами за бажанням матері або батька дитини одному з них надається відпустка для догляду за дитиною до досягнення трирічного віку.

4. Відпустки при народженні дитини

Одноразова оплачувана відпустка при народженні дитини тривалістю до 14 календарних днів (без урахування святкових і неробочих днів) надається не пізніше трьох місяців з дня народження дитини таким працівникам:

чоловіку, дружина якого народила дитину;

батьку дитини, який не перебуває у зареєстрованому шлюбі з матір'ю дитини, за умови що вони спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки;

бабі або діду, або іншому повнолітньому родичу дитини, які фактично здійснюють догляд за дитиною, мати (батько) якої є одинокою матір'ю (одиноким батьком).

Відпустка при народженні дитини надається лише одній із згаданих осіб.

Також відпустка без збереження заробітної плати тривалістю до 14 календарних днів в обов'язковому порядку надається за бажанням працівника чоловікові, дружина якого перебуває у післяпологовій відпустці.

5. Відпустка за сімейними обставинами (по догляду)

Відпустка без збереження заробітної плати надається в обов'язковому порядку за бажанням працівника:

- матері або іншим особам, зазначеним у частині третій статті 18 та частині першій статті 19 Закону України "Про відпустки", в разі якщо дитина потребує домашнього догляду, – тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення 6-річного віку; в разі якщо дитина хвора на цукровий діабет I типу (інсулінозалежний) або якщо дитина, якій не встановлено інвалідність, хвора на тяжке перинатальне ураження нервової системи, тяжку вроджену ваду розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкий психічний розлад, гостре або хронічне захворювання нирок IV ступеня, – не більш як до досягнення дитиною 16-річного віку; якщо ж дитині встановлено категорію "дитина з інвалідністю підгрупи А" або дитина, якій не встановлено інвалідність, отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги – до 18 років.

Перелік тяжких захворювань, розладів, травм, станів тощо, які дають право працівнику на отримання відпустки без збереження заробітної плати на дитину, якій не встановлена інвалідність, затверджує Кабінет Міністрів України.

- працівникам для догляду за хворим рідним по крові або по шлюбу, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, – тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більше 30 календарних днів.

6. Відпустка при втраті рідних (для участі в похоронах)

Відпустка без збереження заробітної плати за бажанням працівника в обов'язковому порядку надається працівникам у разі смерті:

- рідних по крові або по шлюбу: чоловіка (дружини), батьків (вітчима, мачухи), дитини (пасинка, падчірки), братів, сестер – тривалістю до 7 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця поховання та назад;
- інших рідних – тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця поховання та назад.

7. Оплачувана відпустка при переїзді

Відповідно до законодавства України оплачувана відпустка при переїзді не передбачена.

www.DLF.ua

Проте за сімейними обставинами та з інших причин працівнику може надаватися відпустка без збереження заробітної плати на термін, обумовлений угодою між працівником і власником або уповноваженим ним органом, але не більше 15 календарних днів на рік.

Згідно з українським законодавством існують інші види або підстави для відпустки, при наданні яких слід враховувати різні нюанси, серед іншого, пов'язані з воєнним станом.